

OLLE KÅKS

Nedslag i ett konstnärskap

av Britte Montigny

Olle Kåks har varit en återkommande gäst i Konsthallen Hishult. Senast 2010 då han var i gott sällskap med eleverna Björn Wessman, Peter Johansson och Johan Scott. En tämligen apart fyrklöver som illustrerade att Kåks under sina år som lärare vid Konstakademien på 1970- och -80 talet slog vakt om sina elevers integritet så att deras särart kunde utvecklas och – inte minst - att han själv var en konstens kameleont med tusen järn i elden och ständigt skiftande skepnad.

Minnesbilden av Olle Kåks som en konstnär med ständigt skiftande skepnad bekräftas fullt ut när han nu för fjärde gången visas på Konsthallen Hishult, denna gång som ensamutställare med väl valda nedslag i verk skapade under perioden 1970-2001. Född 1941 var han elev vid Konstakademien åren 1962-1968 – förmodligen den mest turbulenta tiden i den svenska 1900-talskonstens historia. Hela 1960-talet tillhörde den revolterande ungdomen. Normer bröts. Skrankor revs. Traditionella definitioner på begreppet "konst" raserades i grunden. För en ung man som med konstnärdrömmar kommit till Stockholm direkt från uppväxtären först i Dalarna, därefter i Halland måste den nya gränslösheten ha upplevts som ett "sesam öppna dig" till en ny och utforskad värld där allt var möjligt och tabun raserades. Sannolikt inspirerad av tysk fluxus (Joseph Beuys) och amerikansk konceptkonst (bl. a Joseph Kosuth) inledde Kåks knappast oväntat sin karriär som konceptkonstnär – dock ett ganska snabbt övergående stadium. Redan mot slutet av 1960-talet följdes det av en figurativ fas som 1970 ledde till hans genombrott.

En av dessa målningar hänger nu i Konsthallens Förstuga. Det är ett stort helfigursporträtt av (dåvarande) hustrun Kerstin. Hon är höggravid och håller en liljekonvaljebukett i handen. Väggen bakom henne är svart men låter ändå ana fem uppenbart aggressiva vargar – demoner, som tycks hota i skuggorna. De är ditmålade senare – enligt Kåks biograf Olle Granath som ett uttryck för de existentiella problem som Kåks av och till brottades med. Till dem hör kvinnan och hennes olika identiteter. I Kåks konst ses hon än mångfaldigad i nakenakter, än fragmenterad, än surrealistiskt styckad. Inne i Konsthallen återkommer vargen. I "Vargskall-lapp IX" som ett vildsint, expressivt hotande monster som med öppen käft hänger som ett damoklessvärd över passagen ut mot Förstugan. I Förstugan visas också en del prov på Kåks lekfulla men ändå fingertoppskänsliga samarbete med poeten Gunnar Harding – vävar av bilder som blir till ord och av ord som blir till bilder; vävar där typografi, textlayout och bildkomposition uppgår i poetiska helheter där varje bokstav, varje ornament är oskiljaktigt förbundna med varandra. Med bokstävers hjälp kan en yta förmås att alstra en illusion av lyx – enligt Kåks all dekors ursprung och vad är konst annat än dekor och yta? Tanken synliggörs i Gunnar Hardings/ Olle Kåks affisch till Kåks debututställning på Moderna Museet Stockholm 1977.

Kvinnokroppar och bokstäver/ord är återkommande element i Olle Kåks konstnärskap. Så även fragment. Fragment av minnen som av kurbitsmålningarna i barndomens Dalarna, som av stenar och jord i den halländska och skånska myllan, som av barndomens landskap sett ur ett Nils Holgersson-perspektiv, som av lystern i 1700-talets pastellfärgade sidenklänningar som de skildrats av Alexander Roslin. I Konsthallen möter tre oregelbundet tillskurna målningar hållna i skimrande vitt och blekt rosa. Skapade till en utställning i Japan 1990 kallade Kåks dem "Rosliner". I skrivande stund blommar Japans berömda körsbärsträd i kaskader av vitt och rosa – i mina ögon kunde "Roslinerna" lika gärna vara fragmenterade close-ups av körsbärsblommor. Tanken är rimlig. Kåks hade en uttalad poetisk ådra. Den kom till uttryck i det ovan nämnda poetiska samarbetet med Gunnar Harding. Med nostalgiska förtecken skymtar den i kurbitsfragmenten och än mer i "Barndomslandskap", en närmare fyra meter lång jätteduk från 1972. Vid första ögonkastet en vårblond abstraktion. Ett andra ögonkast ger vid handen att Kåks i andanom satt sig på Gåsakarlens rygg (hellre det än en helikopter) och blickar ner mot ett landskap mättat med symboler: liar, löjtnantshjärtan, spår av tassar, hus och vattendrag och mellan honom och marken svalor som seglar med vinden, lagom högt för att vittna om högtryck – under barndomssomrarna regnade det som bekant aldrig. Vinklat mot "Barndomslandskapet" hänger tondomålningen "Den runda" från samma år. En tusenblommålning. En komprimerad bild av en gräsmatta sedd från rymden där avståndet förvandlar försommarens hela skörd av veronikor och tusenskönor till prickar i blått och vitt – en hyllning till livet. Flera år senare återkommer det livsbejakande uttrycket i en serie om tio grafiska blad. Provencalskt soliga och koloristiskt slagkraftiga framstår de som en durstämnd hyllning till Kåks främsta "husgud", Henri Matisse.

I "Skånskt landskap" från 2001 är stämningen en helt annan. Landskapet är reducerat till horisontala fält som från leriga jordar leder upp mot spirande grönska, mot mognad och skörd, mot stengårdsgård och kulen hösthimmel. Genom ett par av fälten har en traktor lämnat spår efter sig. Spår av mänsklig närvaro i det kultiverade landskapet. En ton av moll som ytterligare förstärks i "Ladan" från 2001. En mörk och dyster målning där solen sjunker ner i väster, så dold av Österlens kullar att endast ett flammande orange sken vittnar om den skönhet som finns på den andra sidan.